

Fundació Serveis de Cultura Popular

Modest Reixach

Director

Dotada d'unes finalitats molt àmplies, centrades fonamentalment en el foment i la difusió de la cultura, la Fundació Serveis de Cultura Popular (FSCP) fou creada el 1977. La seva estructura i la seva acció es coordinen amb dues altres fundacions —Institut Pacis i Jaume Bofill— amb les quals forma, oficialment des de 1994, el conjunt FUS, Grup de Fundacions. Aquestes tres entitats, cada una de les quals té una finalitat específica, es caracteritzen per la seva dedicació a la cultura i al país i per la seva independència de qualsevol institució política, econòmica o religiosa.

Origen i inspiració

Des del seu inici, la FSCP ha tingut una clara vocació sociocultural. Tant en el sentit d'interessar-se pels aspectes socials de la cultura, com en el de maldar per la promoció d'aquesta en àmbits —populars— de la nostra societat al més ampli possible. Dins d'aquest marc general d'actuació s'han marcat unes preferències decidides: els sectors o grups socials més desfavorits socialment i culturalment, i els infants i joves.

La FSCP es va gestar els darrers anys de la dictadura i va néixer en l'immediat postfranquisme, quan a Catalunya s'havien produït, i es trobaven potser en el punt més àlgid, dos fenòmens d'una gran transcendència social i cultural. Durant les dues dècades anteriors havien arribat al país uns dos milions d'immigrants provinents de la resta de l'Es-

tat. Situat massivament en les perifèries i en els nuclis antics de les ciutats, tenien greus problemes d'inserció social i cultural. Per altra part, la llengua i la cultura catalanes, bandejades durant els trenta-cinc anys de dictadura, es trobaven gravíssimament marginades en el seu propi país. Aquests dos fets marcaran no solament el naixement de la FSCP, sinó també una bona part de la seva trajectòria posterior. Com les seves dues germanes —les fundacions Jaume Bofill i Institut Pacis— la FSCP s'inspira en tres principis intensesment anhelats en aquell moment: instauració i desenvolupament de la democràcia, major distribució de la cultura, la riquesa i el poder, i reforçament de la personalitat política i cultural de Catalunya i, per extensió, de la resta de Països Catalans.

Línies d'actuació

Les finalitats fundacionals han portat la FSCP a actuar en diferents camps, de forma continuada o successiva. Intentaré resseguir la trajectòria i el ventall de les activitats de la Fundació durant els seus divuit anys d'existència en els apartats següents:

1. Suport a entitats

Una de les constants programàtiques i operatives a la qual la FSCP s'ha mantingut fidel des dels seus inicis ha estat la de combinar en proporcions equilibrades l'acció pròpia i la col·laboració amb iniciatives exteriors provinents tant de persones com, sobretot, d'entitats. Una part im-

portant dels recursos humans i materials de la FSCP s'ha esmerçat a donar suport a projectes aliens. Suport que s'ha adreçat a vegades a la creació de noves entitats totalment independents de la Fundació i, amb molta més freqüència, a fer (més) possible la realització de propostes de persones i programes de grups que treballen en l'ampli marc de les nostres finalitats fundacionals i escauen a les prioritats fixades, permanents o temporals. En no poques ocasions, la Fundació ha advocat a favor d'aquestes propostes i programes o de les entitats que els han presentat prop d'altres institucions o de l'Administració pública.

La FSCP ha tingut una preferència especial, però no exclusiva, per promocionar les meso i les microinstitucions, atesa la seva necessitat i eficàcia en l'estructuració i funcionament del teixit sociocultural. La iniciativa, la creativitat i la dedicació desinteressada d'aquestes veritables cèl·lules d'irradiació sociocultural són la millor col·laboració i la més segura garantia per a l'acompliment de les finalitats estatutàries de la FSCP.

2. Animació comunitària, formació permanent

L'acció de la Fundació té per objectiu afavorir, per la via de l'educació i la cultura, la promoció de persones i grups i la seva incorporació i participació activa en el tram social. Per tal d'aconseguir-ho, impulsa o dóna suport a un seguit de programes que fomen-

ten l'alfabetització d'adults, la seva formació bàsica o elemental, la incentivació de la lectura, la irradiació cultural de les escoles d'adults, el foment de la igualtat d'oportunitats, la promoció de la dona, la creació de xarxes d'intercanvi de coneixements, el coneixement del país... Per altra part, la presència creixent a Catalunya de treballadors estrangers ens ha portat, d'una banda, a estudiar i divulgar les característiques etnicoculturals d'aquests col·lectius i, d'una altra, a fomentar programes d'acolliment i autopromoció i l'elaboració de mètodes apropiats per a l'aprenentatge de segones llengües. També hem donat suport a campanyes de sensibilització de la població cap als problemes d'aquests immigrants i a projectes d'educació sobre els aspectes positius de les societats progressivament pluriculturals. Tot això requereix la intervenció de professionals i voluntaris que cal preparar adequadament.

3. Acció sociocultural amb infants i joves

La promoció cultural d'infants i joves, especialment aquells a qui la societat ofereix menys oportunitats, ha estat un dels objectius més constants de la FSCP. Els programes mitjançant els quals s'intenta assolir aquest objectiu són nombrosos i diversos. Els sectors en què més treballa tenen molt a veure amb les entitats d'educació en el temps del lleure i amb l'associacionisme sociocultural de la joventut. Per mitjà d'aquestes i d'altres vies i respectant sempre la idiosincràcia de cada iniciativa, la Fundació pretén promoure la formació personal i social, estimular l'aprenentatge d'hàbits de responsabilitat, convivència i cooperació, educar la sensibilitat ètica i artística, fomentar el coneixement del

Façana de l'edifici de la Fundació Serveis de Cultura Popular. Fotografia: Serveis de Cultura Popular.

país, impulsar l'educació ambiental... Es compten per centenars les entitats infantils i juvenils que s'han creat o desenvolupat, arreu del país i sobretot en els barris menys equipats de les ciutats, amb ajut de la Fundació. Aquesta ofereix també programes i ajuts específics per a assessorament d'entitats, elaboració de materials educatius i divulgatius, intercanvis de joves entre països catalans, formació per a l'autoocupació, foment d'espectacles de qualitat, formació de formadors i responsables, transició escola-treball, constitució de federacions d'entitats...

4. Educació ambiental i moviments alternatius

Durant els seus divuit anys d'existència, la FSCP ha donat

suport a tot un seguit d'entitats generals i locals que promouen el coneixement, la conservació i la reivindicació del patrimoni natural, que sensibilitzen la població en temes referents al medi ambient i a l'educació ambiental, que elaboren, difonen i apliquen tècniques de reciclatge de residus... També s'ha ajudat i s'ajuda habitualment a moviments i accions en favor de la pau, la solidaritat, el voluntariat, la justícia, el respecte a la diversitat...

En tots aquests tres camps esmentats fins ara, a més dels seus programes propis i de donar suport moral, logístic i econòmic a les iniciatives que li han arribat espontàniament o per mitjà de les convocatòries anuals que organitza, la FSCP ha fomentat la difusió so-

cial de moltes iniciatives mitjançant la col·lecció d'opuscles Taleia. Es tracta de monografies —ja se n'ha publicat prop d'una cinquantena— cada una de les quals presenta una experiència de pedagogia social (origens, finalitat, metodologia, resultats, perspectives de futur).

5. Mitjans de comunicació i noves tecnologies

Una entitat que té com a finalitat fundacional la difusió de la cultura, especialment entre les capes més joves i menys afavorides de la població, ha de prestar forçosament una atenció especial als mitjans de comunicació, i més en particular als audiovisuals. Per això, des del seu inici, la FSCP ha dedicat una part dels seus recursos a la difusió cultural mitjançant els *media*. Els objectius inicials van consistir a fomentar l'aparició de canals d'expressió col·lectiva lliure i a posar les noves tecnologies de la comunicació al servei de la cultura i del desenvolupament comunitari i nacional. Aquests objectius s'han concretat en el curs dels anys en una munió de programes i accions. A títol de mostra n'esmentarem alguns.

Cinema i televisió. L'acció de la Fundació ha consistit a coproduir i difondre massivament pel·lícules d'interès cultural i a facilitar la producció, doblatge al català i difusió de films infantils de qualitat. Entre les produccions més destacades en les quals ha intervingut FSCP, cal citar la sèrie *Imatges i fets dels catalans*, profusament projectada a les sales de cinema de Catalunya, i *Som i Serem* (història de la Generalitat de Catalunya). En el camp del cinema infantil, la Fundació ha subvencionat des del seu inici la labor de l'Associació Drac Màgic, Cavall Fort i Rialles a favor del cinema infantil en català, com també la producció o exhibi-

ció, per part d'altres entitats, de curtmetratges didàctics, artístics, ecològics, pacifistes... Respecte a la televisió, la FSCP ja els anys 1979-1980, va donar un suport decidit a la campanya *Per a una televisió nacional de Catalunya*. Més tard, la col·laboració entre les televisions establertes a Catalunya i la FSCP ha donat com a resultat la producció de diversos vídeos didàctics de què parlarem més endavant.

Ràdio. De 1979 a 1985 la Fundació va realitzar una intensa activitat de producció de programes de ràdio de contingut cultural que s'oferien a totes les emissores, grans i petites, que volguessin emetre'ls. Es van produir dotze sèries, uns dos mil programes sobre literatura, música, acció sociocultural, qüestions cíviques, festes i costums populars, contes i jocs infantils, personatges històrics i llegendaris, efemèrides, poetes... Entre aquestes sèries de programes hi ha títols tan coneguts com *El fill diari*, *La ràdio de vidre*, *Endevina endevineta*, *Fil i canya*... Entre 1979 i 1986 la producció radiofònica de la FSCP va ser radiada, en alguns casos més d'una vegada, per un centenar d'emissores del Principat, Catalunya Nord, Illes, País Valencià i Occitània. També es difongué comercialment en discs i cassetts. Recentment, l'acció de la fundació en el camp de la ràdio s'està orientant cap a la promoció de programes de sensibilització de la població sobre la immigració provinent del Tercer Món i d'informació als treballadors estrangers residents a Catalunya.

Vídeo. A partir de 1981, i després d'una sèrie d'estudis prospectius sobre les aplicacions del cinema, el vídeo i la televisió al camp educatiu, la FSCP es proposa posar a disposició dels centres docents i associatius material videogràfic d'alta qualitat en català. Aquest ha estat un programa

ambició, desenvolupat al llarg de catorze anys. La FSCP ha produït, coproduït o doblat més de 400 vídeos culturals i didàctics, dels quals se n'han difós fins ara més de 60.000 exemplars; ha convocat concursos de guions per a professionals del medi, per a docents i per a alumnes, les propostes guanyadores dels quals han estat realitzades amb la col·laboració de TV3 i TVE a Catalunya; representa Catalunya en organismes internacionals que s'ocupen de les noves tecnologies al servei de l'ensenyament; ha organitzat a Barcelona un congrés internacional sobre aquestes matèries; ha publicat una col·lecció d'opuscles sobre les aplicacions del vídeo a l'ensenyament, etc.

Premsa i teatre. L'acció portada a cap en el sector de la premsa ha consistit a donar suport a premsa comarcal, local, associativa, educativa i alternativa. Un altre camp que durant uns anys va merèixer l'atenció de la FSCP fou el teatre, especialment el dedicat a les escoles.

6. Cultura tradicional i popular

Que el nom de la Fundació inclogui l'expressió «cultura popular» no significa, com el lector ja ha pogut veure, que tingui com a objectiu primordial dedicar-se a la cultura tradicional o folklòrica. El qualificatiu «popular» de la seva denominació expressa més aviat l'interès de la Fundació pels havers i pels déficits culturals de les capes més àmplies —populars— de la societat catalana. Havers i déficits de totes les formes de cultura, tant les tradicionals com les modernes. Però no prioritzar no significa pas obviar. La nostra finalitat essencialment sociocultural ens ha portat també a reconèixer i a impulsar la cultura tradicional catalana. La FSCP hi ha prestat una atenció

sostinguda tant en el vessant de recerca com en el de divulgació. El primer s'ha traduït en publicacions com *La Cultura popular a Catalunya*, *La Cultura popular a debat*, *Calendari de festes de Catalunya*, *Andorra i la Franja*, *Calendari de festes de les Illes Balears* i força d'altres aparegudes o en preparació. La divulgació s'ha portat a terme de maneres tan variades que resulta difícil d'explicar: ajuts a entitats dedicades a cultura tradicional, foment de la inclusió d'activitats d'aquesta mena en el programa d'actuació d'altres associacions infantils i juvenils, patrocini de campanyes de defensa o promoció, participació destacada en el I Congrés de Cultura Tradicional i Popular... Sovint la promoció i divulgació d'elements culturals tradicionals s'ha fet mitjançant la confecció de programes de ràdio, cintes de vídeo o produccions cinematogràfiques.

7. Investigació

No solament la cultura tradicional i popular ha estat objecte de recerca. Aquesta s'ha estès també a altres camps igualment propers o idonis a les finalitats de la Fundació. En destaco els més significatius: Immigració i minories ètniques a Catalunya (*Cinquanta-quatre relats d'immigració*, *Quan l'Islam truca a la porta*, *Els negres catalans*, *La diferència inquietant*), orientació i formació professionals (*De l'escola a la feina*, *L'orientació professional a Catalunya*), aplicació dels audiovisuals a l'ensenyament, utopies, llibres de coneixements, lectures infantils, maltractament d'infants, situació de la dona, arquitectura social, etc.

8. Publicacions

Les principals col·leccions promogudes per la FSCP han estat o són les següents:

- Cultura Popular (antropologia sociocultural), amb Edi-

torial Alta Fulla (15 títols publicats).

- Quaderns de Formació Professional, amb l'ICE de la Universitat de Barcelona i Editorial Horsori (5 títols).

- La Rambla (informació i participació ciutadanes), amb Edicions 62 (12 títols)

- Vídeo i Educació (pedagogia de l'audiovisual), amb Editorial Alta Fulla (16 títols).

- Taleia (experiències de pedagogia social), (45 títols).

- Senderi (educació ètica), amb Eumo Editorial (15 títols).

Òrgans de difusió

A més de les convocatòries anuals d'ajuts i concursos i dels catàlegs de publicacions i vídeos, la FSCP edita i difon una Memòria anual de les seves activitats i dels recursos esmerçats. Juntament amb FUS, Grup de Fundacions, també publica un Full Informatiu trimestral. Recentment, en ocasió del 25è aniversari del naixement del Grup, s'ha publicat amb el títol *A l'encalç de...* una síntesi històrica i temàtica de l'actuació de les tres fundacions del Grup i una llista força completa de totes les persones i entitats amb què s'ha establert col·laboració.